

РЕКРЕАЦІЙНІ ЛІСИ ХАРКІВЩИНИ, У ТОМУ ЧИСЛІ ВОДОЗБОРУ РІЧКИ СІВЕРСЬКИЙ ДОНЕЦЬ.

Маковецький М.Ю., гр. 205-23м-03

Маковецький С.Ю., гр. 205-23м-03

Іванов О.В., гр. 205з-23м-01

Керівник: к.с.-г.н., доцент **Горошко В.В.**
Державний біотехнологічний університет

Формування системи рекреаційного природокористування є об'єктивним наслідком зростаючих потреб суспільства в рекреації. При розгляді рекреаційного природокористування необхідно перш за все визначити соціально-економічну суть рекреації, її місце і роль у розвитку суспільства.

Для сучасного етапу суспільного розвитку характерне зростання ролі рекреації в процесі відновлення сил людини. Термін “рекреація” є сукупністю етимологічних значень: *recreatio* (лат.) – відновлення; *recreation* (франц.) – розвага, відпочинок, зміна дій, яка виключає трудову діяльність і характеризує простір, пов'язаний з цими діями. Отже, поняття “рекреація” характеризує не тільки процес і заходи щодо відновлення сил людини, але і той простір, в якому це відбувається. Це той випадок, коли сукупність етимологічних значень терміна досить повно визначає суть явища і процесу.

Таким чином, рекреація – це процес відновлення фізичних, духовних і нервово-психічних сил людини, який забезпечується системою заходів і здійснюється у вільний від роботи час на спеціалізованих територіях. Таке визначення підкреслює відновлювальну функцію рекреації.

Проведені дослідження свідчать про те, що основна частина лісів рекреаційної зон Харківщини розташована на водозборі річки Сіверський Донець. Зокрема ліси Харківщини, поряд із виконанням різноманітних рекреаційних, захисних, соціальних функцій задовольняють певною мірою потреби народного господарства у деревині.

Проведений нами аналіз поділу лісів водозбору Сіверського Донця за категоріями захисності свідчить, що найбільш представленою категорією захисності у межах Харківської області є рекреаційно-оздоровчі ліси. Ліси відповідної категорії займають 74 % вкритих лісовою рослинністю земель на відповідному водозборі у межах Харківської області. Менш

представленими є захисні ліси – 24 % та ліси природоохоронного, наукового, історично-культурного призначення – 2 % (табл. 1).

Частка рекреаційно-оздоровчих лісів залежно від водозбору коливається у межах 10 – 100 % усієї площі лісів. Ліси водозборів приток Сіверського Донця – Чуговка, Мерефа, Липець, В'ялий, Муром повністю належать до рекреаційно-оздоровчих лісів. На водозборах річок Уди, Мжа, Харків, Лопань частка рекреаційно-оздоровчих лісів значна та становить близько 100 % площі лісів водозборів. На незначних площах виділені захисні ліси, частка яких не перебільшує 0,2 % площі лісів цих водозборів (табл. 1).

Таблиця 1

Поділ лісів водозборів на категорії

Назва річки	Ліси природоохоронного, наукового, історично-культурного призначення		Рекреаційно-оздоровчі ліси		Захисні ліси		У тому числі включені у режим головного користування	
	га	%	га	%	га	%	га	%
Тетліжка	77	3,1	2399	96,9	–	–	–	–
Чуговка	–	–	686	100	–	–	–	–
Мерефа	–	–	6824	100	–	–	–	–
Липець	–	–	412	100	–	–	–	–
Лопань	–	–	18774	99,9	13	0,1	2038	17,5
Харків	–	–	11601	99,9	13	0,1	2038	17,5
Велика Бабка	368	3,1	11550	96,5	53	0,4	1596	13,3
В'ялий	–	–	391	100	–	–	–	–
Уди	–	–	30638	99,9	40	0,1	3576	11,7
Мжа	–	–	26130	99,8	57	0,2	2549	9,7
Муром	–	–	417	100	–	–	–	–
Оскіл	–	–	9051	24	29077	76	22700	60
В. Бурлук	–	–	175	10	1571	90	726	42
Сів. Донець	3078	2	13151 8	74	41503	24	48952	27,8

Водночас частка рекреаційно-оздоровчих лісів на водозборах річок Великий Бурлук та Оскіл становить 10 – 24 %. За площею у лісах відповідних водозборів перевагу мають захисні ліси. Їх частка становить

76 – 90 % усієї площі лісів на водозборі (див. табл. 1). Переважання за площею у лісах цих водозборів захисних лісів пояснюється тим, що водозбори річок Оскіл і Великий Бурлук розташовані у степовій зоні, а також у структурі їх земель відсутні великі населенні пункти.

У складі рекреаційно-оздоровчих лісів більшості досліджуваних водозборів за площею переважають ліси лісопаркової частини зелених зон. На водозборах річок Велика Бабка, Тетліжка, Чуговка, Уди, Лопань, Харків, Мерефа, Мжа, В'ялий їх частка становить 57 – 100 % усієї площі лісів. Водночас у складі рекреаційно-оздоровчих лісів водозборів річок В'ялий, Мжа, Уди, Харків, Лопань, Велика Бабка, Оскіл виділена лісогосподарська частина лісів зелених зон, частка якої коливається від 5 до 43 %.

Висновок: проведеними дослідженнями встановлено, що на водозборах приток середньої течії річки Сіверський Донець площа деревостанів IX – XII класів віку і старших доволі значна. З часом виникне необхідність у заміні старих насаджень на молоді, що можливо при проведенні рубок головного користування. Але режимом господарювання у лісах лісопаркової частини лісів зелених зон не передбачено застосування рубок головного користування. При лісовпорядкуванні більшість лісів лісопаркової частини зеленої зони було віднесено до рекреаційно не освоєних, або резервних функціональних зон. За результатами обстеження лісів лісопаркової частини зелених зон біля населених пунктів, оздоровчих таборів, санаторіїв і курортів встановлено, що рекреаційне навантаження на ліси простежується на відстані до 700 метрів навколо вище зазначених закладів. Також встановлено, що територія лісів лісопаркової частини не упорядкована. Отже, відповідні ліси переважно не виконують свої функції. Пропонується перевести частину лісів лісопаркової частини на водозборах річок Велика Бабка, Чуговка, Тетліжка, Мерефа, Харків, Лопань, Уди у лісогосподарську частину зеленої зони та включити у режим головного користування.